MAAHANMUUTTAJA-TAUSTAISTEN KOULUTUSPOLUT

Vaasan kaupungin järjestämässä opetuksessa 2023

VAASA.

Sisällys

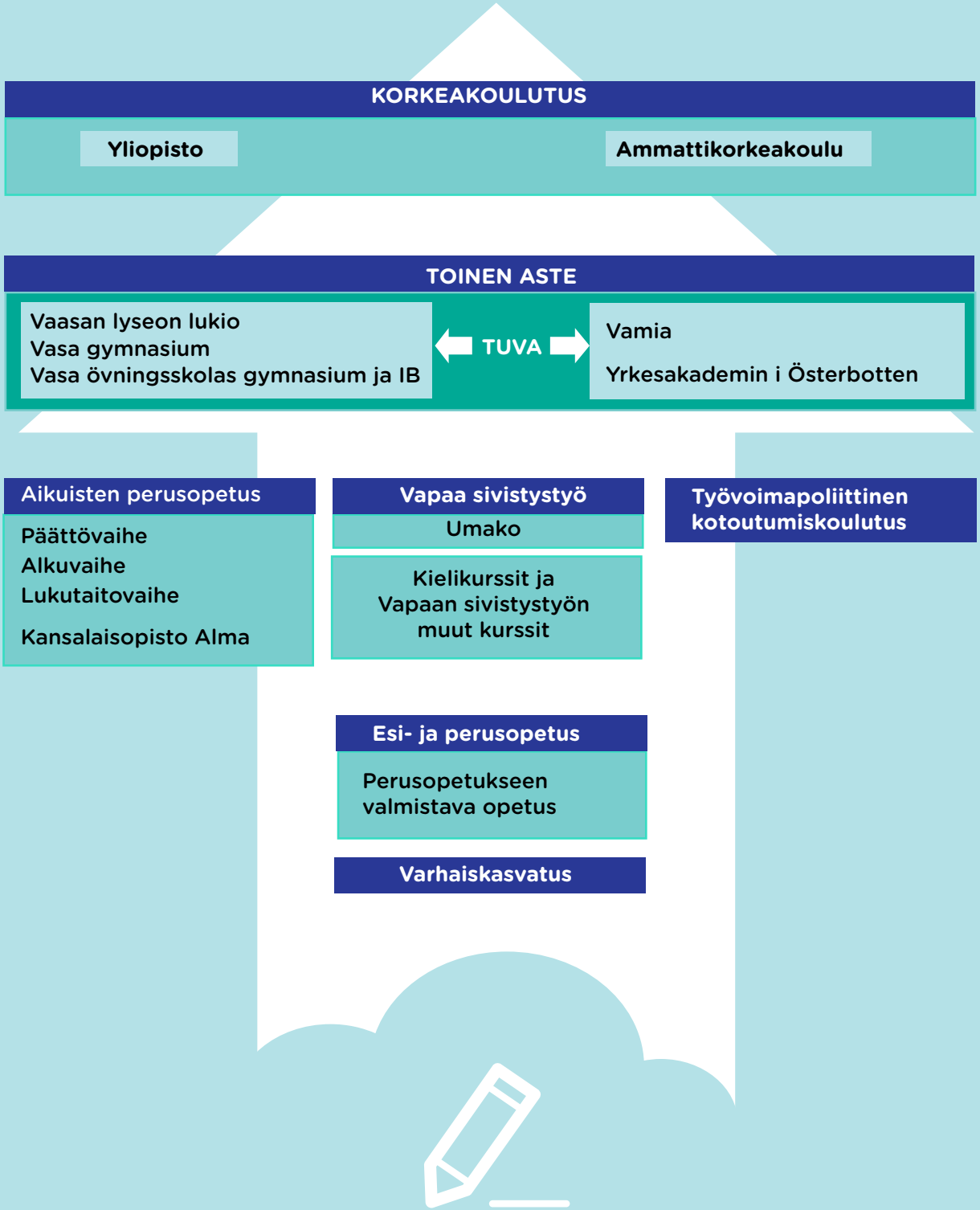
1. Johdanto 5
1.1. Käsitteitä 5
S2 5
Oppijan ikä 5
Kotoutumiskoulutus 5
Kielitietoinen opetus ja oppimisympäristö 5
Yksilölliset polut 5

2. Koulutuspolut 7
2.1. Varhaiskasvatus ja esiopetus 7
Tukitoimet varhaiskasvatuksessa 7
Pidennetty oppivelvollisuus 7
Tukitoimet esiopetuksessa 7
Opiskeluhuolto esiopetuksessa 7
Kolmiportainen tuki 7
Oman äidinkielen opetus 8
Esiopetusikäisten perusopetukseen valmistava opetus 8
2.2. Perusopetus 8
Perusopetukseen valmistava opetus 8
Siirtyminen perusopetukseen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen 8
Maahanmuuttajataustainen oppilas perusopetuksessa 8
S2 -opetus 8
Tukitoimet perusopetuksessa 8
Siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle 11
2.3. Aikuisten perusopetus 11
Koulutuksen rakenne 11
Opiskelijoiden ohjaaminen ja valitseminen koulutukseen 13
Tukitoimet aikuisten perusopetuksessa 13
Siirtyminen jatko-opintoihin ja työelämään 13
2.4. Kotoutumiskoulutus 13
Kotoutumiskoulutuksen sisältö 13
Kotoutumiskoulutuksen polut 15
Hitaasti etenevien polku 15
Peruspolku 15
Nopeasti etenevien polku 15
Tukitoimet kotoutumiskoulutuksessa 15
Siirtyminen kotoutumiskoulutuksesta opintoihin tai työelämään 15
2.5. Toisen asteen opinnot 15
Hakeminen opiskelemaan 15
Opiskelu toisen asteen koulutuksessa 17
Opiskelun sisältö toisella asteella 17
Tukitoimet toisen asteen koulutuksessa 17
Siirtyminen jatko-opintoihin ja työelämään 17
TUVA 17
Telma-koulutus 19
Oppivelvollisuuden suorittamisen muut vaihtoehdot 19
2.6. Vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukainen koulutus, nk. UMAKO-koulutus 19

3. Kehittämiskohteet 21
Varhaiskasvatus/Esiopetus 21
Perusopetus 21
Lukio 21

4. Loppupäätelmät 23
Varhaiskasvatus 23
Perusopetus 23
Lukio 23
Vamia 23
Vapaa sivistystyö opintopolkujen välisenä liimana 23

MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSPOLUT

1. Johdanto

Koulutus ja kielen oppiminen ovat tärkeimpiä keinoja vahvistaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä uudessa kotimaassa.

Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa Suomeen muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Vaasan kaupungissa järjestetään kaikenikäisille maahanmuuttajille koulutusta sekä suomen tai ruotsin kielen opetusta. Samalla heitä tuetaan oman äidinkielensä ja kulttuuri-identiteettinsä säilyttämisessä.

Tässä esitteessä kuvataan maahanmuuttajataustaisten koulutuspolut Vaasan kaupungin järjestämässä opetuksessa.

1.1. Käsitteitä

S2

S2 tarkoittaa suomea toisena kielenä tai ruotsia toisena kielenä (svenska som andra språk). Tällöin henkilön äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame vaan jokin muu kieli. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa opetetaan suomea/ruotsia päivittäin erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Ryhmän kaikki lapset ja kasvattajat osallistuvat arjessa toteutettavaan opetukseen. Oppimista tapahtuu monin eri tavoin, kuten tekemällä, liikkumalla, merkityksiä pohtimalla ja uutta oivaltamalla. S2-opetuksen tavoitteena on vahvistaa kielenoppijan suomen/ruotsin kielen taitoa niin, että lapsella olisi edellytykset siirtyä joustavasti kouluun. Perusopetuksessa suomi tai ruotsi toisena kielenä (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärä, ja S2 opiskellaan omana oppimääränä.

Oppijan ikä

Ikä määrittää mihin koulutukseen oppija ohjataan. Kaikilla asteilla maahanmuuttajataustainen oppija aloittaa opintonsa pääsääntöisesti valmistavassa opetuksessa.

Haastavassa asemassa ovat yläkouluikäisenä maahan tulleet oppijat, varsinkin jos koulutustaustaa ei ole tai koulunkäynti on ollut satunnaista. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa opetetaan suomea/ruotsia päivittäin erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Suomenkielisessä perusopetuksessa yläkouluun siirtyvä oppija voi tarvittaessa jatkaa nivelluokalle ennen yleisopetukseen siirtymistä. Toisen asteen oppilaitoksissa on tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) ennen varsinaisiin opintoihin siirtymistä. Ammatillisissa opinnoissa oppija voi tarvittaessa osallistua oppimisvalmiuksia tukeviin opintoihin.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus on tarkoitettu oppivelvollisuusiän ylittäneille aikuisille maahanmuuttajille. Opiskelijat ohjataan oikealle yksilölliselle koulutuspolulle alkukartoituksen perusteella. Opiskelija hakeutuu alkukartoitukseen ja kotoutumiskoulutukseen TE-toimiston kautta.

Kotoutumiskoulutuksen kesto on 200 päivää ja sen tavoitteena on edistää opiskelijan suomen/ruotsin kielen taidon ja muiden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien taitojen kehittymistä. Tavoitteena on myös tukea opiskelijan työllistymistä ja siirtymistä jatkokoulutukseen. Tarvittaessa kotoutumiskoulutukseen sisällytetään latinalaisen kirjaimiston vahvistavia opintoja sekä yhteiskuntaorientaatiojakso.

Kielitietoinen opetus ja oppimisympäristö

Maahanmuuttajataustaisten opetuksessa keskeinen menetelmä on kielitietoinen opetus. Oppilaitoksissa pyritään luomaan kielitietoinen toimintakulttuuri ja oppimisympäristö. Kielitietoisessa opetuksessa ymmärretään kielen keskeinen asema kasvamisessa, oppimisessa, vuorovaikutuksessa, toiminnassa ja yhteistoiminnassa.

Kielitietoisessa opetuksessa jokainen opettaja on myös kielen opettaja. Opettaja huomioi oppijan kielitaitotason, kielitaidon kehittymisen keston ja ymmärtää kielen rakenteiden, käsitteiden, abstraktiuden tason, kulttuurisidonnaisuuden vaikutuksen sisällön ymmärtämiseen. Opetuksessa sisällön ja kielen opetus kulkevat käsi kädessä. Opettaja pohtii myös opettamansa aineen kieltä ja avainkäsitteitä sekä rohkaisee käyttämään kieltä monipuolisesti.

Oppilaitoksen tasolla kieli huomioidaan oppimisympäristöissä ja oppilaitoksen toiminnassa.

Yksilölliset polut

Henkilön elämäntilanne, koulutustausta, työhistoria ja oppimisvalmiudet vaikuttavat hänen koulutuspolun muotoutumiseen, sen pituuteen ja käytävien koulutusten järjestykseen, esim. henkilö voi hakeutua suomen- tai ruotsinkielisiin koulutuksiin suoritettuaan muunkielisen tutkintokoulutuksen.

Maahanmuuttajataustaiset oppijat ovat keskenään heterogeeninen ryhmä ja tämä huomioidaan oppijan ohjauksessa.

2. Koulutuspolut

2.1. Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteettien kehittymistä. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten on mahdollista oppia suomen tai ruotsin kieltä tehostetussa ohjauksessa osana lapsiryhmää. Opetustoiminnassa huomioidaan monikielisyys ja monikulttuurisuus, jotka ovat keskeisessä roolissa Vaasan varhaiskasvatuksen strategiassa.

Vaasan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toteutetaan S2-opetussuunnitelmaa, jonka avulla kunnassa pyritään takaamaan tasalaatuinen kielen opetus. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaa ohjaa myös Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa -vuosikello. Jokaiselle kielenoppijalle laaditaan yksilöllinen S2-oppimissuunnitelma, ja se kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Apuna suunnitelman laatimisessa ja päivittämisessä käytetään mm. KieliPedaa. Työvälineen avulla 1) arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä kielitietoisuuden näkökulmasta, 2) tarkastellaan yhteistyössä huoltajien kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja 3) seurataan monikielisen lapsen suomen kielen taitojen edistymistä.

Ryhmässä toimiva varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että lapsen tarpeista toiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaista toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja kehitetään. Vaasan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimii kaksi varhaiskasvatuksen S2-opettajaa, jotka työskentelevät henkilöstön tukena sekä asiantuntijoina kielen opetukseen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa.

Tukitoimet varhaiskasvatuksessa

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatusta ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua ja erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa ryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut ja monialainen yhteistyö auttavat lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tukimuodot on kuvattu tarkemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus, kehitykselliset tai oppimisvalmiuksiin liittyvät haasteet, voivat olla pidennettyyn oppivelvollisuuteen siirtymisen perusteena. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti lapsen ollessa viisivuotias. Perustellusta syystä päätös voidaan tehdä myöhemminkin. Kaikille pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaille tehdään aina myös hallintopäätös erityisestä tuesta.

Tukitoimet esiopetuksessa

Opiskeluhuolto esiopetuksessa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Tämän lisäksi esiopetuksessa olevalla lapsella on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan perusterveydenhuollossa olevia psykologipalveluja sekä ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja. Lisäksi käytettävissä ovat koulupsykologi ja- kuraattoripalvelut.

Kolmiportainen tuki

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erilaiset apuvälineet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllistä tukea ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut ja monialainen yhteistyö ovat käytössä lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa,

toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tukimuodot on kuvattu tarkemmin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Oman äidinkielen opetus

Oman äidinkielen opiskelu tukee kaikkea oppimista. Esiopetusikäiselle lapselle järjestetään mahdollisuuksien mukaan oman äidinkielen opetusta yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Opetusta voidaan järjestää kaksi oppituntia viikossa kieliryhmälle, jossa on vähintään kahdeksan lasta. Oman äidinkielen opetukseen osallistumisesta päättävät oppilaan huoltajat. He myös huolehtivat lapsensa kuljetuksesta oppitunneille ja takaisin.

Esiopetusikäisten perusopetukseen valmistava opetus

Esiopetusikäisille voidaan antaa perusopetukseen valmistavaa opetusta viisi (5) tuntia päivässä, noin 900 tuntia / toimintavuosi. Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa lapselle tarvittavat kielelliset valmiudet perusopetukseen siirtymiselle eli kehittyvä alkeiskielitaito, kielitaitotaso A1.. Perusopetukseen valmistavaan opetukseen siirtymisestä sovitaan yhteistyössä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Kielenoppija voi aloittaa perusopetukseen valmistavassa esiopetuksessa kesken toimintavuoden vain siinä tapauksessa, että hän ehtii osallistua opetukseen vähintään yhdeksän (9) kuukautta. Esiopetusikäisten perusopetukseen valmistavaa opetusta tarjotaan niissä yksiköissä, joissa on lapsia joilla on oikeus perusopetukseen valmistavan opetukseen. Jokainen yksittäinenkin lapsi on oikeutettu saamaan perusopetukseen valmistavaa opetusta omassa esiopetusryhmässään integroituna suomenkieliseen tai ruotsinkieliseen oppimisympäristöön.

2.2. Perusopetus

Perusopetukseen valmistava opetus

Oppivelvollisuusikäisille ja esiopetusikäisille eri kieli- ja kulttuuritaustaisille oppilaille voidaan antaa perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tämän opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan Vaasassa sekä suomen että ruotsin kielellä. Opetuksen pituus on noin lukuvuoden mittainen.

Siirtyminen perusopetukseen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen

Kun oppilas on opiskellut perusopetukseen valmistavassa opetuksessa yhden lukuvuoden verran, hän siirtyy perusopetukseen. Mikäli hän tarvitsee vielä runsasta kielellistä tukea, hän voi jatkaa valmistavan opetuksen ryhmässä perusopetuksen oppilaana lukukauden mittaisen aikajakson, mikäli ryhmässä on tilaa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilas saa osallistumistodistuksen.

Maahanmuuttajataustainen oppilas perusopetuksessa

Suomessa vakinaisesti asuvalla oppivelvollisuusikäisellä (7–17-vuotiaalla) maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin. Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita noudatetaan kaikkien oppilaiden opetuksessa. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä erilaiset kulttuuritaustat otetaan huomioon niin, että kunkin oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Suomen perustuslain (731/1999, 17 §) mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin kunnioitetaan. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan.

S2-opetus

Oppilaan tarpeen suomi tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Kuitenkin oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta.

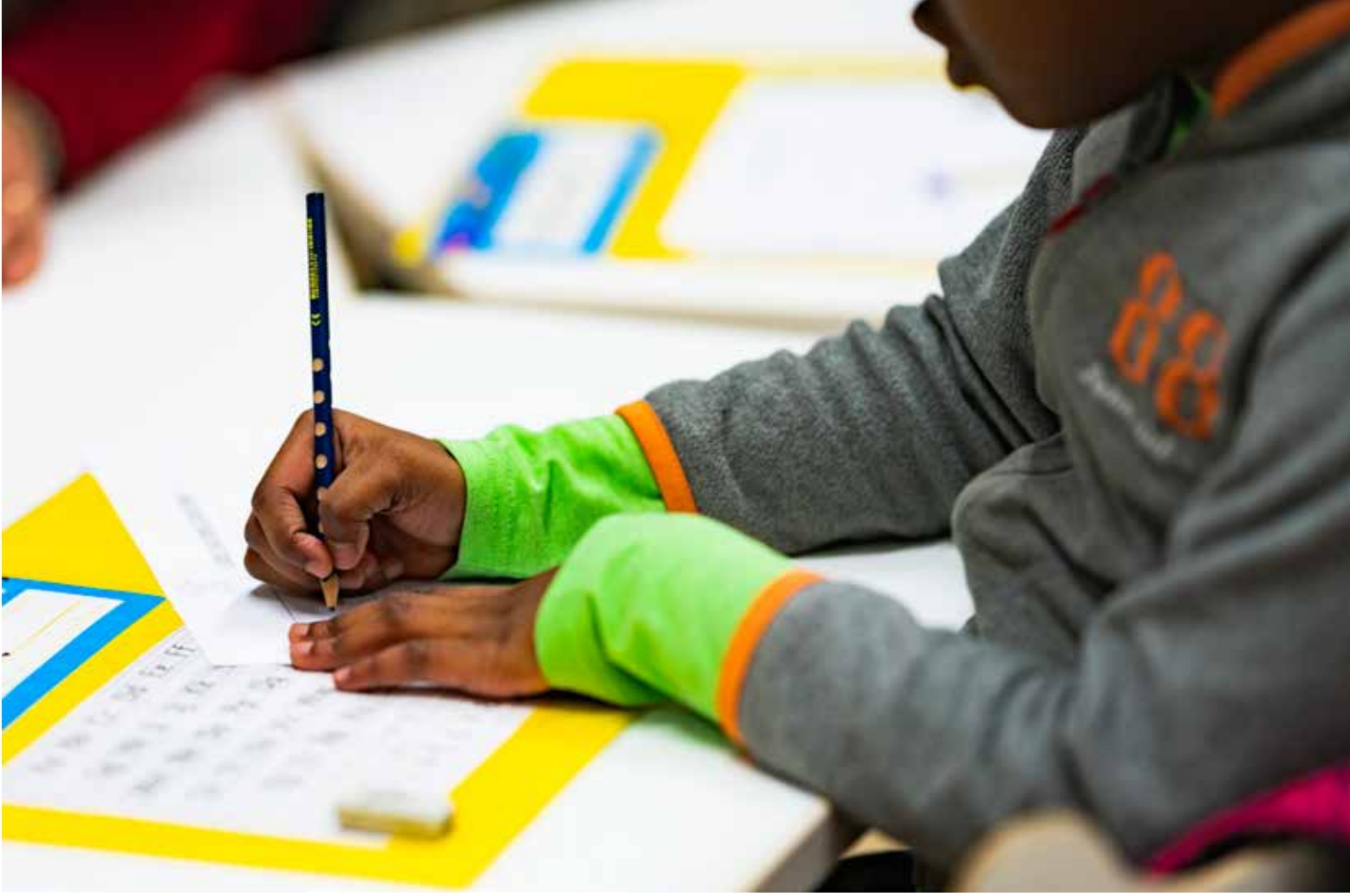
Oppilasta opettavat opettajat suunnittelevat oppilaan kannalta tarkoituksenmukaiset opetusjärjestelyt. Oppilaalle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä kokonaan tai osittain. Lähtökohtana ovat oppilaan tarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Tarvittaessa oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

Opettaja eriyttää opetusta niin aiheen syvyyden ja laajuuden kuin menetelmien ja työtapojen osalta. Olennaista on, että kielen ilmiöitä ja oppisisältöjä tarkastellaan rinnakkain. Kun S2-opetus aloitetaan, on hyvä tarkastella kielen ilmiöitä, niiden esiintymisympäristöä, merkityksiä ja olemusta. Tämän jälkeen siirrytään vähitellen suomen tai ruotsin kielen ominaispiirteiden ymmärtämiseen sekä käyttöön erilaisissa tilanteissa ja teksteissä.

Tukitoimet perusopetuksessa

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan tukiopetus

Oppilas on oikeutettu maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tukiopetukseen kuusi (6) kalenterivuotta sen jälkeen, kun hän on aloittanut Suomessa perusopetuksen.

Oman äidinkielen opetus

Oman äidinkielen opiskelu on tärkeää, koska äidinkieli on käsitteellisen ajattelun ja tunteiden ilmaisun kieli. Ilman hyvää äidinkielen taitoa on vaikeampaa oppia muita kieliä, sillä uuden kielen oppiminen perustuu oman äidinkielen monipuoliselle hallinnalle. Opetuksen tavoitteena on tukea kaksikieliseksi kasvamista sekä oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin säilymistä.
Vaasassa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oman äidinkielen opetusta järjestetään esi- ja perusopetusikäisille oppilaille. Opetusta voidaan järjestää kaksi oppituntia viikossa kieliryhmälle, jossa on vähintään kahdeksan oppilasta. Opetuspaikka pyritään järjestämään lähikoululta. Opetusta annetaan 2 h viikossa, usein iltapäivällä oppilaan koulupäivän jälkeen. Vanhemmat huolehtivat lapsensa kuljetuksesta oppitunneille ja takaisin. Opetuksen valitseminen on vapaaehtoista, mutta jos opiskelu on aloitettu, on osallistuminen sitovaa. Opetus on perheelle maksutonta.

Nivelluokka-opetus suomenkielisessä perusopetuksessa

Yksilöllistä, vuosiluokkiin sitomatonta opetusta voidaan antaa suomenkielisen perusopetuksen nivelluokissa niille oppilaille, jotka eivät voi siirtyä perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen kokonaan ikänsä mukaisiin perusopetuksen luokkiin. Osa oppilaista tulee erittäin heikolla koulutaustalla, osa jopa luku-, kirjoitus- ja numerotaidottomina. Oppilaita integroidaan mahdollisimman paljon perusopetuksen ryhmiin ja heidät ryhmitellään tason mukaan. Yleisenä tavoitteena on perusopetukseen siirtyminen, päättötodistuksen suorittaminen ja jatko-opiskelupaikan saaminen. Nivelopetuksen kantava tavoite on estää maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytyminen.

Opiskeluhuolto

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja ja opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja.

Kolmiportainen tuki

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen

tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Tuki on kolmiportainen: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tukimuodot on tarkemmin kuvattu perusopetuksen opetussuunnitelmassa.

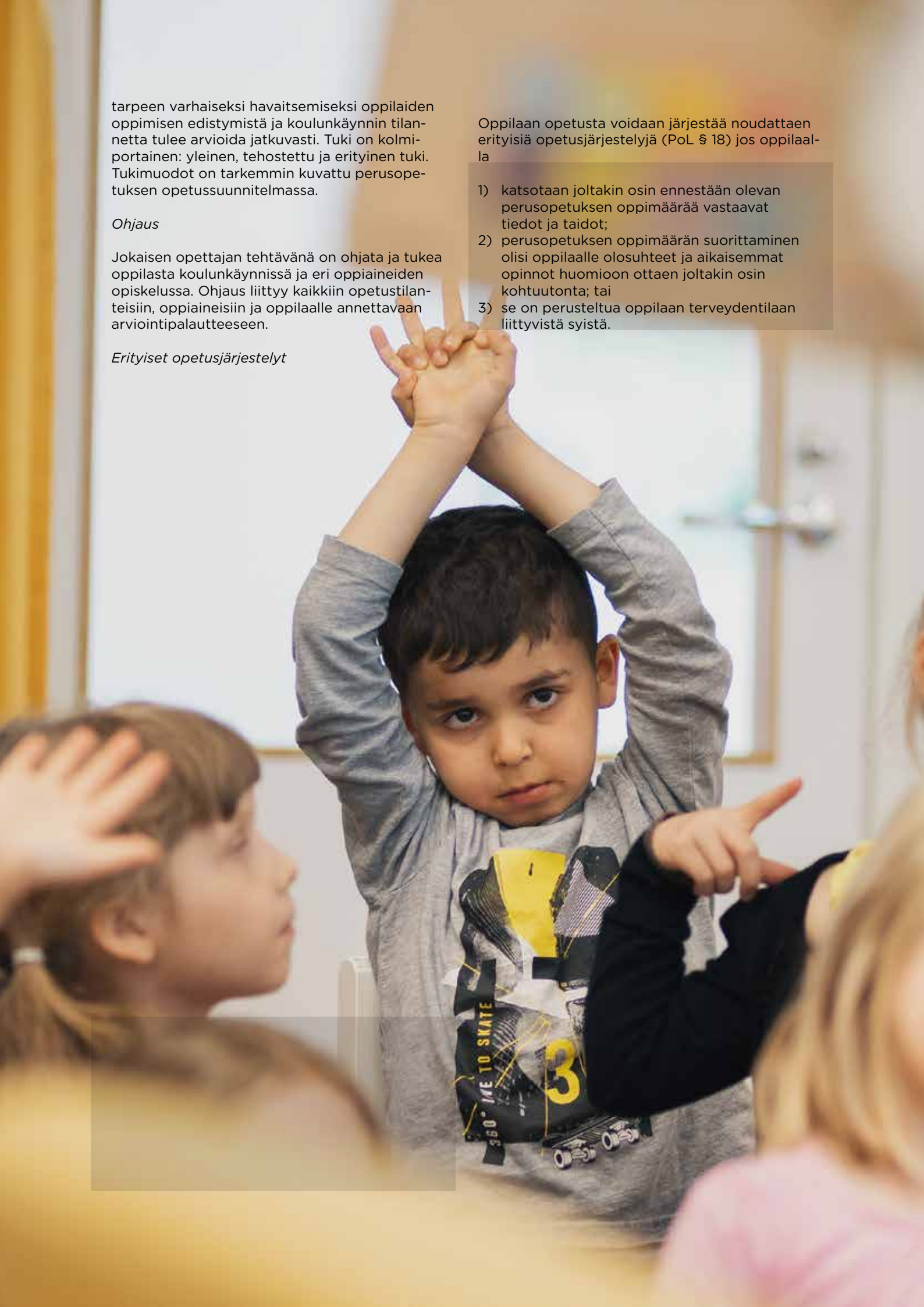
Ohjaus

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata ja tukea oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen.

Erityiset opetusjärjestelyt

Oppilaan opetusta voidaan järjestää noudattaen erityisiä opetusjärjestelyjä (PoL § 18) jos oppilaalla

1) katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
3) se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Erityisistä opetusjärjestelyistä tehdään hallintopäätös ja oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma.

Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Maahanmuuttajataustaisia oppilaita tulee perusopetuksen eri vaiheissa suomalaisen koulutusjärjestelmän piiriin joskus hyvinkin erilaisesta koulujärjestelmästä. Oppilaalla voi olla myös hyvin puutteellinen koulutausta. Aina ei kaikissa oppiaineissa eteneminen ole järkevää niiden tavoitteiden mukaisesti, jotka kullekin luokkatasolle on opetussuunnitelman perusteissa määritelty. Tällöin oppilas voi edetä oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä ei määritellä opetussuunnitelmassa vuosiluokittain, vaan ne jaetaan opintokokonaisuuksiksi muulla tavalla. Niin haluttaessa tällainen järjestely lisää myös mahdollisuuksia muodostaa opetusryhmiä yli vuosiluokkien rajojen.

Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeltaessa oppilaan tai oppilaiden on mahdollista edetä jossakin oppiaineessa opintokokonaisuudesta toiseen hitaammin kuin luokallisessa järjestelmässä. Oman opinto-ohjelman mukaan eteneminen tarjoaa myös erityiskiinnostuneille oppilaille mahdollisuuden edetä muita nopeammin ja syvemmälle jossakin oppiaineissa. Näin voidaan luokallista järjestelmää joustavammin ottaa huomioon oppilaan erilaiset tarpeet.

On tärkeää huomata, että sekä hitaammin että nopeammin edettäessä oppilas voi koko ajan opiskella oman opetusryhmänsä mukana. Oppilas opiskelee oman opinto-ohjelman mukaan. Vuosiluokkiin sitomattomassa opetuksessa oppilaan arviointi tapahtuu opinto-ohjelman mukaisesti. Todistukseen tulee merkintä kunkin oppiaineen suorituksen luokkatasosta.

Erityinen tutkinto

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisiä tutkintoja voidaan järjestää jo valmistavan opetuksen aikana. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityinen tutkinto tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun oppilas tulee perusopetukseen 8 lk:n vaiheessa, jolloin osa oppiaineista on jo päättynyt (kotitalous, musiikki). Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

1. Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Oppivelvollisuus

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta.
Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisesta koulutuksesta tarkoitetun tutkinnon.

Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle

Ne oppilaat, jotka saavat perusopetuksen päättötodistuksen perusopetuksesta, siirtyvät toiselle asteelle. Ne oppilaat, jotka eivät saa perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi, hakeutuvat aikuisten perusopetukseen.

2.3. Aikuisten perusopetus

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvosanoja. Aikuisten perusopetuksen kohderyhmiä ovat:

- perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoiksi perusopetuksen aikana
- 17–25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset, jotka eivät voi osallistua oppivelvollisuusikäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia, mutta tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskeluvalmiuksia

jatkaakseen opintoja toisella asteella
- muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheen opetusta, kuten luku- ja kirjoitustaitoa sekä matemaattisia valmiuksia tai jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin
- vangit, joilta puuttuu perusopetuksen päättötodistus tai joilla ei ole tarvittavia valmiuksia jatkaakseen opintoja toiselle asteelle
- aikuiset, joilla on vain vähän peruskouluopintoja, jotka ovat keskeyttäneet perusopetuksen tai joilta peruskoulun päättötodistus puuttuu
- aikuiset, jotka opiskelevat yhtä tai useampaa oppiainetta aineopiskelijana ja/tai haluavat korottaa perusopetuksen arvosanoja

Vaasassa aikuisten perusopetusta tarjoaa suomen ja ruotsin kielellä Kansalaisopisto Alma.

Koulutuksen rakenne

Koulutus koostuu kahdesta vaiheesta: alkuvaihe, johon voi sisältyä lukutaitovaihe sekä päättövaihe.

POLKU 3	päättövaiheen opinnot
POLKU 2	alku- ja päättövaiheen opinnot
POLKU 1	alkuvaiheen opinnot
	lukutaitovaiheen opinnot

Koko peruskoulun suorittaminen kestää 1-4 vuotta. Opinnoissa edetään vuosiluokattomasti ja opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jonka mukaan hän etenee opinnoissaan.

Opiskelijoiden ohjaaminen ja valitseminen koulutukseen

Opiskelijat ohjataan aikuisten perusopetukseen yhteistyössä TE-toimiston, sosiaalitoimen, perusopetuksen hallinnon, vastaanottokeskusten sekä alueen oppilaitosten kanssa. Koulutukseen hakevat osallistuvat tasokokeeseen, jonka perusteella heidät ohjataan aloittamaan omaan lähtötasoonsa sopivat peruskouluopinnot. Aikuisten perusopetus on kotouttavaa koulutusta, joten opiskelijavalinnoissa otetaan huomioon myös hakijoiden, TE-toimiston ja sosiaalitoimen yhteistyönä laatima kotoutumissuunnitelma.

Tukitoimet aikuisten perusopetuksessa

Aikuisten perusopetuksen opiskeluhuoltoon kuuluvat tukitoimet:

- opiskeluhuoltoryhmä
- kuraattori
- opinto-ohjaus
- erityisopetus
- koulunkäynninohjaus
- tukiopetus

Siirtyminen jatko-opintoihin ja työelämään

Aikuisten perusopetuksen opiskelijat voivat opintojensa aikana siirtyä joustavasti muihin koulutuksiin tai jos he eivät ole oppivelvollisia suoraan työelämään. Kaikkien ei tarvitse suorittaa koko peruskoulua.

Pääosin opiskelijat siirtyvät nuorten tai aikuisten ammatillisiin koulutuksiin, työvoimapoliittisiin koulutuksiin tai lukioon.

Mikäli opiskelija siirtyy toiseen oppilaitokseen, toimitetaan opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma vastaanottavaan oppilaitokseen. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma liitetään opiskelijan mahdolliseen erotodistukseen sekä päättötodistukseen.

2.4. Kotoutumiskoulutus

Eezy Työllisyyspalvelut järjestää aikuisten maahanmuuttajataustaisten kotoutumiskoulutusta, jonka kesto on 200 päivää. Koulutus on tarkoitettu oppivelvollisuusiän ylittäneille aikuisille maahanmuuttajataustaisille, joilla on toimiva latinalaisten kirjaimien luku- ja kirjoitustaito. Kotoutumiskoulutukseen on sisällytetty myös latinalaisen kirjaimiston vahvistamisen osuus nk. semi-moduuli, jonka laajuus on 50 päivää. Tarvittaessa kotoutumiskoulutuksen alkuvaiheessa järjestetään yhteiskuntaorientaatiojakso, jonka kesto sovitaan tapauskohtaisesti.

Kotoutumiskoulutuksen tehtävä on kehittää opiskelijan suomen tai ruotsin kielen taitoa ja muita valmiuksia, jotka edistävät opiskelijan työllistymistä, omaa toimijuutta ja osallisuutta sekä mahdollistavat yhdenvertaisen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumiskoulutus pyrkii osaltaan turvaamaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä yritystoiminnan syntymistä. Kotoutumiskoulutuksen antaa valmiuksia opiskelijan työelämään tai jatkokoulutukseen siirtymiselle. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa suomen/ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon (B1.1) voidakseen toimia jokapäiväisen elämän tilanteissa, työelämässä ja jatko-opinnoissa.

Kotoutumiskoulutuksen sisältö

- mikäli opiskelijalla ei ole toimivaa luku- ja kirjoitustaitoa latinalaisilla aakkosilla, ohjataan hänet ensin suorittamaan latinalaisen kirjaimiston vahvistamisen osuus, 50 päivää
- suomen tai ruotsin kieli ja viestintätaidot, 26 opintopistettä
- työelämä- ja yhteiskuntataidot, 19,5 opintopistettä (sisältää työssäoppimista)
- *ohjaus, 6,5 opintopistettä

Kotoutumiskoulutukseen hakeudutaan TE-toi-

miston kautta. Ennen kotoutumiskoulutusta opiskelijalle on tehty kotoutumislain mukainen alkukartoitus, jossa opiskelija ohjataan sopivalle opintopolulle. Opintopolut ovat:

Kotoutumiskoulutuksen polut

Hitaasti etenevien polku

Hitaasti etenevien polku on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on:

- kehitettävää opiskeluvalmiuksissa tai oppimisen kannalta haastava elämäntilanne
- tyydyttävä tekninen luku- ja kirjoitustaito latinalaisin aakkosin
- tavoitteena työllistyminen tai ammatillinen koulutus

Peruspolku

Peruspolku on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on

- perusopiskeluvalmiudet
- yleensä kokemusta jonkin vieraan kielen opiskelusta
- tekninen luku- ja kirjoitustaito latinalaisin aakkosin
- tavoitteena työllistyminen tai ammatillinen koulutus

Nopeasti etenevien polku

Nopeasti etenevien polku on tarkoitettu kielen opiskeluun tottuneille opiskelijoille

- joiden tekninen luku- ja kirjoitustaito latinalaisin aakkosin on sujuva
- joilla on hyvät opiskelutaidot ja valmiudet itsenäiseen ja oma-aloitteelliseen opiskeluun
- joilla on korkeakoulutus tai kokemusta akateemisesta opiskelusta
- joiden tavoitteena on työllistyminen esimerkiksi akateemiseen ammattiin tai täydennyskoulutus omalla alalla.

Tukitoimet kotoutumiskoulutuksessa

Opiskelijat saavat koulutuksen kuluessa henkilökohtaista ohjausta sekä uraohjausta. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa työelämässä tarvittavia sertifikaatteja, saada valmennusta ja ohjausta YKI-testiin (Yleiset kielitutkinnot), sekä osoittaa ja kehittää ammatillista osaamistaan muun muassa työssäoppimisjaksoilla. Opiskelijoille tarjotaan opinto-ohjausta sekä erityisopetusta henkilökohtaisen tarpeen mukaan.

Siirtyminen kotoutumiskoulutuksesta opintoihin tai työelämään

Opiskelijan kanssa laaditaan heti koulutuksen alkuvaiheessa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään koko koulutuksen ajan. Tavoitteena on, että opiskelija ohjautuu kotoutumiskoulutuksen aikana tai sen päätyttyä esimerkiksi työhön, ammatilliseen koulutukseen tai muihin tarvitsemiinsa palveluihin. Opiskelijan kanssa laadittu jatkosuunnitelma lähetetään TE-toimistolle ARVI-järjestelmän kautta.

2.5. Toisen asteen opinnot

Oppivelvollisuus laajeni 1.8.2021 alkaen 18 vuoden ikään tai siihen asti, kun on suorittanut toisen asteen tutkinnon. Samaan aikaan astui voimaan myös toisen asteen opintojen maksuttomuus. Lain tarkoituksena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Opiskelijat saavat käyttöönsä koulun kustantamana esim. oppikirjat ja tietokoneen. Lounas on myös ilmainen toisella asteella opiskeleville (poissulkien opiskelijat, jotka opiskelevat oppisopimuksella, työvoimakoulutuksessa tai saavat kotouttamistukea).

Toisen asteen koulutus tarkoittaa peruskoulun jälkeisiä opintoja lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Ammatillisen perustutkinnon tai lukion ja ylioppilastutkinnon suorittaminen kestää noin 3-4 vuotta.

Vaasassa toisen asteen lukiokoulutusta tarjoavat Vaasan lyseon lukio, Vasa Gymnasium, Vasa övningsskolas gymnasium ja IB-gymnasium. Ammatillista koulutusta tarjoavat Vamia ja Yrkesakademin i Österbotten.

Toisella asteella opiskeleminen on erilaista kuin perusopetuksessa. Opiskelijalta edellytetään omatoimisuutta monessa asiassa ja itsenäisyyttä opinto-ohjelmaa toteuttavissa valinnoissa. Menestyminen toisen asteen opinnoissa ei ole itsestäänselvyys, vaan se vaatii pitkäjänteisyyttä ja työntekoa. Ajankäyttö on hyvä kehittää mahdollisimman tasokkaaksi ja tehokkaaksi.

Toisen asteen opinnoissa tarvitaan riittävää kielitaitoa ja riittäviä opiskeluvalmiuksia sekä omaa halua kehittää niitä.

Hakeminen opiskelemaan

Toisen asteen opintoihin haetaan yhteishaun kautta. Vamiaan ja Yrkesakademin i Österbotteniin on mahdollista hakeutua myös jatkuvan haun kautta. Lukiokoulutukseen hakemiseen tarvitaan peruskoulun päättötodistus tai muu sitä vastaava todistus tai näyttö. Peruskoulun yläkoulun oppilaiden hakeminen lukioon tapahtuu yhteisvalinnan yhteydessä. Keskiarvoraja lukioon määritellään vuosittain, ja se koskee lukuaineita. Alle keskiarvorajan ei ole mahdollista päästä lukioon opiskelijaksi.

Vamiaan ja Yrkesakademin i Österbotteniin hakeudutaan perusopetuksen päättötodistuksella. Ilman perusopetuksen päättötodistusta on myös mahdollista hakeutua opiskelemaan harkinnanvaraisen haun kautta suorittamalla ohjaava kielikoe.

Opiskelu toisen asteen koulutuksessa

Toisen asteen opinnoissa opiskelijoille rakennetaan yksilölliset opintopolut. Opiskelija suunnittelee yhdessä opinto-ohjauksen avulla henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Lukiossa jokaisella opiskelijalla on oma ohjelmansa, jonka hän on valinnut mieltymystensä ja tavoitteittensa mukaisesti opinto-ohjauksen avulla. Vamia ja Yrkesakademin i Österbotten laativat jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKS).

Toisen asteen opetus on päiväopetusta. Oppilaitoksissa on mahdollisuus myös iltaopetukseen. Vasa svenska aftonläroverketin lukio-opinnot on tarkoitettu aikuisille eli vähintään 18-vuotiaille lukio-opintoja suorittaville. Pääsyvaatimuksena aikuislinjalle on perusopetuksen oppimäärän suorittaminen. Aikuislinja ei kuulu yhteishaun piiriin, vaan sinne voi ilmoittautua jatkuvasti. Opiskelu tapahtuu lähi- ja etäopetuksen yhdistelmänä tai pelkästään etäopiskeluna (verkko-opiskeluna).

Opiskelun sisältö toisella asteella

Lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen. Opiskelija voi halutessaan lyhentää tai pidentää opintoihin käytettävää aikaa. Oppimäärä tulee kuitenkin suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusaikaan pidennystä.

Lukion oppimäärä on suoritettu, kun oppiaineiden oppimäärät on opiskeltu hyväksytysti, vähintään 150 opintopistettä.

Lukio-opintojen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Tutkinto osoittaa sen, miten opiskelija on omaksunut lukion opetussuunnitelman sisällöt. Ylioppilastutkinnon oppiaineet ovat osittain valinnaiset (lisää: ylioppilastutkinto.fi).

Vamian ja Yrkesakademin i Österbottenin ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa tutkintokoulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Perustutkinto antaa laaja-alaiset perusvalmiudet valitun alan eri tehtäviin sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkinto sisältää ammatillisia tutkinnonosia ja yhteisiä tutkinnonosia. Opintojen kesto on Vamiassa ja Yrkesakademin i Österbottenissa 2–4 vuotta.

Tukitoimet toisen asteen koulutuksessa

Lukioissa ovat tarjolla seuraavat opiskelun tukitoimet:
- opiskeluhuoltoryhmä (hyvinvointiryhmä)
- S2-yhdysopettaja, Vaasan lyseon lukio
- S2-opettajat
- S2-opintojaksoja, Vaasan lyseon lukio
- S2-vanhempainilta, Vaasan lyseon lukio
- erityisopettaja
- kuraattori
- opinto-ohjaajat
- tukiopetus
- opiskelutekniikkaa

Vamia ja Yrkesakademin i Österbotten tarjoavat seuraavia opiskelun tukitoimia:
- opiskeluhuoltoryhmä
- MMT-opiskelijoiden koordinaattori, Vamia
- erityisopettajat
- kuraattorit
- opinto-ohjaajat
- tuki- ja pajaopetus
- S2-opettajat > ammatillista S2-opetusta
- S2-oppitunnit omana oppiaineenaan
- opiskeluvalmiuksia tukevat kurssit
- vanhempainillat

Siirtyminen jatko-opintoihin ja työelämään

Toisen asteen opintojen on tarkoitus auttaa opiskelijaa siirtymään jatko-opintoihin ja työelämään. Lukio-opinnot tukevat opiskelijoiden siirtymistä pääosin korkeakouluopintoihin.

Opiskelu ammatillisessa koulutuksessa mahdollistaa opiskelun jatkamisen korkeakouluopintoihin tai siirtymiseen työelämään opiskelemalleen alalle.

TUVA

Vamia ja Yrkesakademin i Österbotten tarjoavat lukuvuoden mittaisen TUVA-koulutuksen. TUVA on lyhenne nimestä tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

Koulutuksen ensisijaisena kohderyhmänä ovat perusopetuksen päättäneet ja muut ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat, työttömät työhakijat, vanhentuneen tai puutteellisen ammattitaidon omaavat, erityistä tukea tarvitsevat sekä maahanmuuttajataustaiset koulutuksen ulkopuolella olevat henkilöt, jotka eivät ole löytäneet itselleen sopivaa koulutuspaikkaa.

Koulutus on suunnattu sekä nuorille että aikuisille, henkilöille, jotka tarvitsevat valmiuksia ammatilliseen tai lukiokoulutukseen siirtymiseksi. Koulutukseen tulevilla maahanmuuttajilla tai maahanmuuttajataustaisilla ja vieraskielisillä henkilöillä tulisi kielitaidon olla suomen tai ruotsin kielessä riittävällä tasolla, että he pystyvät hyötymään valmentavan koulutuksen opiskelusta.

Koulutus on opiskelijalle kasvun, suunnittelun ja vaihtoehtojen punnitseminen aikaa. Tutustutaan eri koulutusaloihin ja koulutuksiin myös koulutuskokeilujen kautta sekä työelämään työssäoppimisjaksojen aikana.

61
62
73
74

Koulutus muodostuu kokonaan valinnaisista koulutuksen osista, joista opiskelija valitsee omien tavoitteidensa mukaisesti. Osat ovat:

Yhteinen koulutuksen osa
- Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot (2–10 viikkoa)

Valinnaiset koulutuksen osat
- Perustaitojen vahvistaminen (1–30 viikkoa)
- Lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen (1–30 viikkoa)
- Ammatilliseen koulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen (1–30 viikkoa)
- Työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen (1–20 viikkoa)
- Arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus (1–20 viikkoa)
- Valinnaiset opinnot (1–10 viikkoa)

Koulutuksen aikana on mahdollisuus suorittaa valmentavia opintoja tutkintokoulutukseen sekä ammatillisen tutkinnon ja lukio-opintojen osia tai osa-alueita sekä tutustua eri ammattialoihin oppilaitoksissa ja työelämässä. Lisäksi koulutusta järjestettäessä toimitaan yhteistyössä muiden nivelvaiheen sidosryhmien, kuten nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen, yhteisöjen, sosiaali- ja terveysviranomaisten sekä perusopetuksen järjestäjien kanssa. Yksilöllisten valintojen kautta perusopetuksen arvosanojen korottaminen on myös mahdollista.

Telma-koulutus

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus eli TELMA-koulutus on tarkoitettu erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle, jolla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. TELMA-koulutuksessa opetus suunnitellaan opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaan.

TELMA-koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja koulutus kestää 1–3 vuotta opiskelijan yksilöllisen suunnitelman mukaan.

Oppivelvollisuuden suorittamisen muut vaihtoehdot

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös:
- Aikuisten perusopetuksessa
- Kansanopistoissa
- Oppisopimuskoulutuksena

2.6. Vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukainen koulutus, nk. UMAKO-koulutus

Vaasan kansalaisopisto Alma tarjoaa kotoutumissuunnitelman mukaista koulutusta erityisryhmille. Koulutus on suunnattu niille kotoutumisajalla oleville maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat joustavaa ja toiminnallista lukutaidon sekä suomen tai ruotsin kielen koulutusta ja joiden kotoutumissuunnitelmaan on kirjattu tarve lukutaitokoulutukseen. Koulutus pyrkii tavoittamaan ne maahanmuuttajat, joita perinteinen luku- ja kirjoitustaidon koulutus ei ole riittävän hyvin pystynyt tukemaan koulutus- tai työllistymispolulla.

Alma järjestää lukutaitokoulutusta eri laajuisina kursseina kohderyhmien tarpeiden mukaisesti. Kohderyhmiä ovat esimerkiksi kotivanhemmat, iäkkäät maahanmuuttajat, työssäkäyvät, sellaiset henkilöt, joilla on oppimisvaikeuksia, tai ne nuoret maahanmuuttajat, joiden elämäntilanteeseen kokopäiväopiskelu ei sovellu.

Lukutaitokoulutukseen pyritään saamaan erityisesti kotona lapsia hoitavia vanhempia. Vanhemman luku- ja kirjoitustaidon ja suomen kielen osaamisen koheneminen kotouttaa koko perhettä ja koulutukseen osallistuminen on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi. Osaan kursseista lastenhoito on järjestetty oppituntien ajaksi.

UMAKO-koulutus mahdollistaa joustavan ja osa-aikaisen opiskelun. Kursseja järjestetään tarpeesta riippuen eri mittaisina ja eri tasoisina. Koulutukseen liitetään mahdollisuuksien mukaan myös omankielistä yhteiskuntatietouden opetusta.

UMAKO-koulutus on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa koulutusta ja osallistujille maksutonta. Opiskelijat ohjautuvat koulutukseen sosiaalitoimen ja TE-toimiston kautta.

Alma toteuttaa erityisrahoituksella opetusta myös kotoutumisajan ylittäneille sekä erilaisissa nivelvaiheissa oleville, koulutusjärjestelmän ulkopuolelle jääville maahanmuuttajille.

Vaasan kansalaisopisto Alma tarjoaa myös vapaana sivistystyönä järjestettyä, opiskelijalle maksullista kieli- ja kulttuurikoulutusta.

3. Kehittämiskohteet

Varhaiskasvatus/Esiopetus

Vieraskielisten määrä on kasvanut varhaiskasvatuksen ryhmissä usean vuoden ajan.

Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteita ovat:

- Joissakin ryhmissä vieraskielisiä lapsia on niin paljon, että suomen kielen riittävän kielimallin saaminen on suuri haaste. Asiaan on pyrittävä löytämään rakenteellinen ratkaisu.
- Kulttuurinen moninaisuus näkyy erilaisten identiteettien, uskontojen, katsomusten ja kielten vuorovaikutuksena. Henkilökunnan kouluttamiseen eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetukseen liittyvissä asioissa on jatkuva tarve.
- Henkilökunnalle tulee järjestää täydennyskoulutusta kielitietoiseen varhaiskasvatukseen liittyen.
- Ruotsi toisena kielenä opettajan palkkaamisen perusteet tulee selvittää pikaisesti.
- Oman äidinkielen opetuksen järjestäminen yhteistyössä perusopetuksen kanssa vaatii tehostamista.

Yhteistyö huoltajien kanssa on keskeistä lapsen kotoutumisen ja oppimisen kannalta. Yhteistyötä vaikeuttavat usein yhteisen kielen puute sekä sopivien informaatiokanavien löytäminen. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja kodin välistä yhteistyötä tukemaan ja auttamaan on hankerahalla pilotoitu kulttuuritulkkitoimintaa. Kulttuuritulkin tehtäviin kuuluu:

- kertoa huoltajille suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta, näiden käytännöistä sekä erilaisista tukimuodoista.
- tukea varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöä kotoutumiseen liittyvissä kysymyksissä.
- toimia sillanrakentajana, yhteisymmärryksen vahvistajana kodin ja varhaiskasvatuksen/perusopetuksen välillä.

Perusopetus

Perusopetukseen ilman koulutaustaa tai myöhään perusopetusikäisinä tulevat oppilaat asettavat suuren haasteen perusopetuksen opetukselle. Perusopetuksessa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosien aikana. Väestöennusteen mukaan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä on kasvussa sekä suomenkielisessä että ruotsinkielisessä perusopetuksessa.

Monenlaista joustavuutta opetusjärjestelyissä tarvitaan. Vuosiluokkiin sitomaton opetus ja erityiset tutkinnot pitäisi ottaa johdonmukaisemmin käyttöön. Maahanmuuttajien tukiopetusresurssin käyttöä tulisi tarkastella avoimesti.

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä kehitetään luomalla Vaasaan perhekoulumallia. Vaasan kaupungin kotouttamisohjelmassa perhekoulu on yksi kehittämisen kohteista.

Kielitietoista opetusta pitää lisätä. Koko kouluyhteisöä tulisi motivoida käyttämään kielitietoisia menetelmiä. Yläkouluissa koulutetaan opettajia kielitietoisesta opetuksesta ja menetelmistä valtionavustuksella rahoitetun Starkki-hankkeen kautta vuosina 2023–2024. Apua tähän tarjoaa myös esimerkiksi valtakunnallinen Dived-hanke, jossa Åbo Akademi on yksi päätoimijoista.

Lukio

Vaasan lyseon lukiossa kiinnitetään huomiota uuden TUVA-koulutuksen opiskelijoiden vaihtojakson järjestämiseen, kuinka TUVA-koulutuksessa oleva opiskelija voisi tulla kokeilemaan lukio-opintoja esimerkiksi yhden kokonaisen periodin (jakson) ajaksi.

4. Loppupäätelmät

Vaasa on ja on ollut valtakunnallinen edelläkävijä monissa maahanmuuttajaopetuksen ja -koulutuksen asioissa. Viime vuosien aikana on kehitetty johdonmukaisesti erityisesti aikuisten perusopetusta ja oppilaanohjausta. Tämän seurauksena suurin osa oppilaista saavat opiskelupaikan toisella asteella. Tätä auttaa myös koulutustakuujärjestelmä. Jotta opiskelijat saataisiin jatkamaan koulutuksensa loppuun, opiskelijoita tulisi tukea koko koulutuspolun aikana.

Aiemmin Vaasan kaupungissa oli nykyistä johdonmukaisempaa yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Tätä auttoi monipuolinen koordinaattoritoiminta ja erillinen ulkomaalaistoimisto.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen nykyiset toimintamallit, kuten esiopetusikäisten perusopetukseen valmistava opetus ja S2-opetus tulee säilyttää. Varhaiskasvatuksessa toimii S2-verkosto, joka toimii yhdysopettajien yhteisenä tiiminä. S2-verkoston vetäjinä toimivat varhaiskasvatuksen S2-opettajat. S2-verkoston toiminnan keskiössä on kielenopetus. Tavoitteena on tiedottaa suomen ja ruotsin kielen opetukseen liittyvistä asioista sekä kehittää opetustoimintaa. Varhaiskasvatuksessa huoltajilla on mahdollisuus osallistua aktiivisesti lasta koskevaan päätöksentekoon.

Perusopetus

Vaasan kaupungin perusopetuksessa opiskelee useita maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Tilastotietojen mukaan maahanmuuttajataustaisten asukasmäärä kasvaa Vaasassa edelleen. Tarjoamme kaikille oppilaille perusopetukseen valmistavaa opetusta, S2-opetusta, tukiopetusta ja mahdollisuuksien mukaan oman äidinkielen opetusta. Näistä tukitoimista huolimatta oppilaat tarvitsevat paljon tukea selviytyäkseen perusopetuksen opinnoissa saadakseen perusopetuksen päättötodistus. Siitä huolimatta suurin osa oppilaista saa jatko-opiskelupaikan toisella asteella, TUVA-koulutuksessa, Kansanopistoissa tai aikuisten

perusopetuksessa. Kehitämme jatkuvasti maahanmuuttajataustaisten oppilaiden integroitumista yhteiskuntaan ja opetusta yhä kielitietoisemmaksi.

Lukio

Vaasan kaupungin järjestämä MMT-koulutuspolku mahdollistaa S2-opiskelijoiden lukiopolun, lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen. Vaasan lyseon lukiosta valmistuu tällä hetkellä vuosittain 10–15 ylioppilasta, jotka ovat opiskelleet S2-opintoja.

Vaasan lyseon lukiossa on viime vuosina kiinnitetty huomiota maahanmuuttajien tukitoimien kehittämiseen mm. S2-kielen opetusta edelleen painottamalla ja yhdysopettajan nimeämisellä. Lukuvuoden alussa S2-opiskelijoille ja heidän huoltajilleen pidetään oma vanhempainilta. Tämä on koettu kaikkia hyödyttäväksi.

Vamia

Haastavassa asemassa ovat yläkouluikäisenä maahan tulleet oppijat, varsinkin jos koulutustaustaa ei ole tai jos koulua on käyty useassa maassa tai vain satunnaisesti. Suomenkielisessä perusopetuksessa yläkouluun siirtyvä oppija voi tarvittaessa jatkaa nivelluokalle ennen yleisopetukseen siirtymistä.

Vamiassa toimii maahanmuuttajakoordinaattori, joka vastaa erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjauksesta osallistumalla nivelvaiheyhteistyöhön opintojen alkaessa sekä työelämän tai jatko-opintoihin siirryttäessä. Koordinaattori ohjaa ja tukee myös mikäli opinnot keskeytyvät. Maahanmuuttajakoordinaattori toimii asiantuntijana maahanmuuttajaopiskelijoihin liittyvissä kysymyksissä sekä ennaltaehkäisee maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden syrjäytymistä toimimalla osana Vamian opiskelijahuoltoa.

Vamiassa ja TUVAssa ja perustutkintokoulutuksissa on parin viime vuoden aikana kehitetty pajaa, joka käsittää sekä tiloja, materiaalia että oppimisympäristöjä, jossa opiskelijat voivat opiskella samanaikaisesti eri asioita oman suunnitelmansa mukaisesti. Kehitystyö käsittää tiloja, oppimateriaalia ja oppimisympäristöä sekä opetustyön suunnittelua. Tavoitteena on laajentaa pajaa kattamaan vielä enemmän toimintoja. Vamiassa kehitetään myös verkko-opintoja, erityisesti yhteisten tutkinnon osien osalta. TUVAssa yksilöllisten polkujen mukaan opiskeleminen ryhmässä korostuu. Vamiassa vieraskielisille opiskelijoille tarjotaan oppimisvalmiuksia tukevia OPVA-opintoja. OPVA-opinnot koostuvat tavallisimmin kielen, matematiikan, tvt:n opetuksesta sekä kulloinkin tarvittavasta ammattiaineiden tukiopetuksesta ja ohjauksesta. OPVA-opinnot sijoittuvat joko koulutuksen alkuun tai jatkuvat koko koulutuksen ajan, yhteenlaskettuna aikana maksimissaan 6 kk. S2-opettajat opettavat myös tiimiopettajina yhdessä ammattiopettajan kanssa. Kielitietoinen opetus on osa Vamian henkilöstökoulutusta.

Vapaa sivistystyö opintopolkujen välisenä liimana

Kansalaisopisto-opiskelu on suomalainen kulttuuri-ilmiö. Yli miljoona suomalaista osallistuu vuosittain

78 000 erilaiselle kurssille. Vaasan kansalaisopisto Almalla on paikallisena opistona erinomaiset edellytykset tarjota mahdollisuuksia kotoutumiseen non-formaalin oppimisen avulla.

Opisto on matalan kynnyksen oppilaitos, joissa kaupungin asukkaat viihtyvät vapaa-ajallaan. MMT-taustaiset opiskelijat ovat löytäneet opistojen kielikurssit ja aikuisten perusopetuksen hyvin, mutta heidän osuutensa opiston muiden kurssien osallistujista ei vastaa heidän osuuttaan väestöstä.

Kieli- ja kulttuuritietoista opistokulttuuria kehitetään voimakkaasti ja opiston viestintää kehitetään palvelemaan uussuomalaisia. Opistojen lainmukaisena tehtävänä on vastata paikallisiin koulutustarpeisiin. Opistojen resursseja voidaan ohjata esim. opintopolkuja yhdistäviin, kodin ja koulun yhteistyötä lujittaviin ja muuten kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin opistoille luonteenomaisilla toimintatavoilla. Kotoutumisohjelman tavoitteet ovat lähtökohta, ja toimintamuodot niiden saavuttamiseksi löytyvät eri viranomaisten yhteistyön kautta.

Tämä esite on laadittu yhteistyössä Vaasan kaupungin kaikkien koulutusasteiden kanssa.

Työryhmän jäseninä toimineet:
Mirjam Silvén, Tiina Sirén-Nuutinen, Carina Skjäl, Ville Hujanen, Sannasirkku Autio, Marianne West, Tatu Paavola, Laura Koivusaari, Nina Peltomäki, Saija Klingenberg, Hanna Huhtakangas, Tuija Åberg, Tiina Rintanen, Terhi Mesikämmen, Janne Dahlsten

Yhteystiedot:
- Varhaiskasvatus:
  Tiina Rintanen, tiina.rintanen@edu.vaasa.fi
- Suomenkielinen perusopetus:
  Laura Koivusaari, laura.koivusaari@edu.vaasa.fi
- Ruotsinkielinen perusopetus:
  Marianne West, marianne.west@vaasa.fi
- Lukiot: Ville Hujanen, ville.hujanen@edu.vaasa.fi
- Vamia: Tiina Sirén-Nuutinen,
  tiina.siren-nuutinen@vamia.fi
- Alma: Sannasirkku Autio,
  sannasirkku.autio@edu.vaasa.fi

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN KOULUTUSPOLUT

Vaasan kaupungin järjestämässä opetuksessa 2023

VAASA.